

# Předmluva

*Syntax latinských vedlejších vět* je určena pro studenty latiny a všechny zájemce o proniknutí do systému vedlejších vět v klasické latině, který je pro českého mluvčího nejobtížnější částí latinské syntaxe. Publikace je zaměřena na základní pravidla a principy, neobsahuje výčet a výklad všech možností, se kterými se lze v originálních textech setkat. Ještě ve větší míře než u morfologie zde platí, že gramatika klasické latiny je určitou abstrakcí, a proto pravidla nemají absolutní platnost. Jejich zvládnutí nicméně umožní zorientovat se v textu a vytvoří základ, na jehož pozadí se lze zabývat i odlišnými případy a interpretovat je. Platí to nejen pro texty klasických autorů, ale např. i pro pozdně latinské či středověké texty.

V knize jsou obsaženy výklady i cvičení. Ve výkladech se počítá se znalostí morfologie klasické latiny a některých syntaktických jevů. Jedná se zejména o akuzativ a nominativ s infinitivem, věty s *ut/ne*, ablativ absolutní, časové věty s *cum historicum* a *cum iterativum*, indikativní věty vztažné a příčinné, indikativní srovnávací věty s *ut*, základní schéma vět podmínkových a základní pravidla konjunktivní souslednosti časové a její použití v nepřímých otázkách. Tyto jevy nejsou ve výkladech opomenuty, ale jsou doplněny o další informace a zasazeny do systému vedlejších vět. Jejich znalost je však nutná pro pochopení příkladů v úvodních kapitolách. Výklady se snaží hledat kompromis mezi přístupy a popisy současné lingvistiky a didaktickým hlediskem, které nutně vede k určitému zjednodušení. Terminologie uplatňovaná ve výkladech vychází v nejvyšší možné míře z pojmů běžně používaných při výuce češtiny na středních školách. Z důvodu větší srozumitelnosti se proto nepracuje s některými pojmy, které jsou součástí terminologického aparátu některých lingvistických směrů nebo škol. Kapitolám věnovaným jednotlivým typům vedlejších vět předchází stručný úvod s vysvětlením některých pojmů a také několik kapitol, které obsahují základní informace o slovesných časech a způsobech, které představují důležité „stavební kameny“ hlavních i vedlejších vět. Některé informace jsou záměrně uvedeny ve více kapitolách, aby čtenář při studiu konkrétní skupiny vět či konkrétního problému nemusel příliš často přecházet k jiným kapitolám.

Součástí výkladu jsou příklady z originálních textů. Dokládají zejména hlavní principy a pravidla, nikoliv všechny možnosti zmíněné ve výkladu. Příklady vycházejí zejména z prózy autorů klasického období, z pozdější doby je zastoupen zejména Seneca. Ve větší míře je zastoupen také Plautus a spíše okrajově někteří další autoři prózy i poezie. Pokud je to vhodné, je uvedena pouze část věty či je některá její část vypuštěna. Tato skutečnost je naznačena pomocí tří teček. V příkladech jsou však záměrně ponechány i výrazy odkazující na předchozí věty, aby byla co nejvíce zachována originální podoba věty. Je-li to pro porozumění nutné, je do věty doplněna informace známá z předchozího kontextu (např. podmět věty). Některé příklady jsou použity opakovaně v rámci jedné kapitoly

nebo různých kapitol. V takovém případě jsou na příslušném místě uvedeny vždy znovu pod novým číslem, aby čtenář nebyl rušen při sledování výkladu. Příklady jsou vybírány tak, aby pokud možno neobsahovaly dosud nevysvětlené gramatické jevy (kromě těch, jejichž znalost se předpokládá, viz výše). Všechny latinské příklady jsou přeloženy do češtiny. Jedná se o původní překlady, nikoliv o citace dostupných překladů do češtiny. Důvodem je krácení vět a někdy rovněž snaha vystihnout lépe studovaný jev, který se může v uměleckém překladu stát méně zřetelným. Výsledný text je proto kompromisem mezi doslovným překladem a snahou použít výrazové prostředky obvyklé v moderní češtině. V citacích antických autorů jsou použity standardní zkratky jmen autorů i jejich děl, jejichž seznam je uveden v *Thesauru linguae Latinae*.

Do výkladu jsou zařazeny i přehledové tabulky, které shrnují základní osnovu probíraného jevu nebo některé obtížnější pasáže (např. používání konjunktivů). V závěru výkladové části je uvedeno také několik tabulek, které shrnují používání některých frekventovaných spojek, a přehledová tabulka systému latinských vedlejších vět.

Na výkladovou část navazují cvičení, která jsou zaměřena nejen na překlad vět do češtiny i do latiny, ale i na kontrastivní porovnávání různých typů vět, doplňování výrazů do vět či na volbu správné argumentace. Cílem je hlubší proniknutí do struktury věty a rozvíjení schopnosti podložit zvolené řešení platnými argumenty. Platí přitom, že v některých případech je možných více řešení či interpretací. Většina vět je vybrána z originálních textů týchž autorů jako ve výkladové části. Pro překlad do latiny je k dispozici slovní zásoba, která obsahuje méně obvyklé výrazy. U překladů do češtiny se předpokládá práce se slovníkem a znalost základní latinské slovní zásoby.

Doufám, že tato kniha bude nejen užitečnou pomůckou pro studium latinské syntaxe, ale že také pomůže budovat přístup ke světu, který nezůstává na povrchu a ptá se po podstatě věcí.

Jana Mikulová